

LBRIS

We know
books

CIPRIAN IOAN CUCU

PSEUDOMEDIA

t...

TRITONIC

Tritonic Books

București | 2025

Ciprian Ioan Cucu
PSEUDOMEDIA

Copyright © Ciprian Ioan Cucu
Copyright © TRITONIC 2025 pentru ediția prezentă.
Toate drepturile rezervate, inclusiv dreptul de a reproduce fragmente din carte.

TRITONIC
Str. Coacăzilor nr. 5, București
e-mail: editura@tritonicon.ro
www.tritonicon.ro

Tritonic București apare la poziția 18 în lista cu Edituri de prestigiu recunoscut în domeniul științelor sociale (lista A2) (CNATDCU):
http://www.cnatdcu.ro/wp-content/uploads/2011/11/A2_Panel41.xls

Colecția Comunicare Media este coordonată de lect. univ. dr. Bogdan Hrib.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CUCU, CIPRIAN

Pseudomedia / Ciprian Cucu ; desene de Dan Perjovschi. - București : Tritonic Books, 2025
ISBN 978-606-749-828-8

I. Perjovschi, Dan (il.)

316.77
659.3

Coperta: Alexandra Bardan
DTP: Ioan Dorel Radu
Editor: Rebeca Cojocaru
Comanda nr. CM10/2025
Bun de tipar: Septembrie 2025
Tipărit în România

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

CUPRINS

Prefață	7
Pseudo-media (argument)	11
Cap1. Termeni și concepte	21
1.1. Dezinformare – termeni și categorii	22
1.2. Despre propagandă	30
1.3. Media și problema „montajului”	37
1.4. Digital Services Act: Europa vs. cenzură	43
Cap2. Dezinformare: mecanisme, cauze și modele de analiză	51
2.1. De unde știm ce-i fals?	52
2.2. Conspirații și conspiraționisme	60
2.3. Teorii conspiraționale, profeții îndeplinite	67
2.4. Iese fum fără foc?	73
2.5. Instrumentalizarea antisemitismului	80
2.6. Războiul cultural	87
2.7. Războiul hibrid, faza pe Olimpiadă	95
2.8. Prostia revanșardă	102
2.9. Mințile noastre cele de toate zilele	109
2.10. Fenomenul Trump – o rătăcire în masă	117
2.11. Național-populismul	124
2.12. Politicieni-influenceri, influenceri-politicieni	131
2.13. A(nti)democrația	136
2.14. Prosto-fascismul	143
Cap3. Războiul împotriva presei	151
3.1. Capcana rețelilor sociale	152
3.2. Presa, cu bune și nebune	162
3.3. Ar trebui interzisă România TV?	170
3.4. Cum salvăm jurnalismul?	179

3.5. Presa, banii și americanii	185
3.6. Tech bro media	192
3.7. Twitter files” și controlul narațiunii	199
3.8. Cenzură în numele libertății	207

Cap4. Propagandă și narațiuni false actuale .....

4.1. „Ucraina nu există”: propagandă și conspirații în prag de război	216
4.2. Propaganda în timp de război	224
4.3. Planul Kalergi sau Marea Înlocuire	231
4.4. Vechea nouă ordine mondială	238
4.5. Satanismul, între panică morală și propagandă politică ..	244
4.6. Antivaccinismul	252
4.7. Adevăruri alternative, lumi paralele	259
4.8. Unde e încălzirea globală?.....	267

PREFAȚĂ

Un nou volum despre (pseudo) media și mediul digital apărut în 2025 poate fi considerat de către unii un exces epistemic. Care ar mai fi noutatea acestuia în contextul în care deja cea mai mare a publicului s-a împăcat cu ideea (spațiu temporală) a trăirii în era (dez)informării, a hiperconectivității și a globalismului tehnologic? Gradul de anxietate socială, de traumă culturală generalizată și hiperbolizare a consumului virtual datorate evenimentelor din ultimii 5 ani (și nu numai) pot determina posibile retrageri sau realegeri spre teme orientate în alte direcții, ignorând, mai mult sau mai puțin conștient, necesitatea unei reflexivități critice.

Direcția în care se încadrează acest demers este pe de o parte, constructivă și explicativă, pe de altă parte. Iar necesitatea și actualitatea sa se bazează pe aceste considerente.

Lucrarea de față își propune să analizeze în profunzime fenomenul dezinformării, oferind o perspectivă amplă asupra mecanismelor sale de funcționare, a cauzelor care îl alimentează și a impactului pe care îl generează în societate.

Structura lucrării reflectă complexitatea temei abordate. În prima parte, sunt analizate conceptele-cheie și sunt prezentate diversele tipologii ale dezinformării, de la știri false și teorii conspiraționiste, până la propaganda subtilă și manipularea emoțională. În continuare, sunt investigate cauzele profunde ale fenomenului: factorii cognitivi și emoționali care accentuează vulnerabilitățile fiecărui cetățean în fața diversificării formelor de manifestare ale patologiilor comunicaționale; clivajele sociale și politice care polarizează societatea și alimentează neîncrederea în instituții și în media; actorii statali și non-statali care promovează agende politice și economice prin intermediul media și al tehnologiilor digitale.

1.1. Dezinformare – termeni și categorii

Apărut în nr. 18 / 3-16 octombrie 2023

Pentru cei interesați de subiectul *informației problematice* (en. *information disorder*), propun aici o explorare a termenilor folosiți în domeniu și a formelor în care se poate mula dezinformarea.

Pierduți în traducere

Termenii folosiți de cercetători și jurnaliști provin din engleză, iar traducerea lor nu este simplă, mai ales pentru că ne dorim să adaptăm sensul, nu doar să facem o traducere mecanică.

Englezescul *information disorder* este expresiv, poate fi înțeles instant de un cunoscător al limbii. Cum să-i spunem în română? *Disorder* înseamnă „tulburare” sau „boală”, dar „boala informației” sau „boală informațională” par expresii mai degrabă curioase și care nu exprimă faptul că există forme distincte în care informația poate fi instrumentalizată în scopuri mai puțin oneste.

Conspiracy theory este un alt exemplu. Traducerea „teoria conspirației” are pluralul greoi „teorii ale conspirației”. Pe Wikipedia apare și „teorie conspirativă” care nu pare deloc potrivit. În multe texte apare forma „teorie conspiraționistă”, dar se întâlnește și varianta „teorie conspirațională”. Eu aș propune „conspiraționist” ca substantiv (ex. Piperea este un conspiraționist) și „conspirațional” ca adjectiv (teorie conspirațională). În plus, sufixul „-ist” pare mai degrabă asociat oamenilor (ex. soroșist, putinist) și „-al”/„-ale” în rest (ex. eveniment regional).

Nu sunt lingvist, deci nu garantez că cele de mai sus sunt variantele optime. De altfel, una dintre direcțiile în care statul se poate implica în combaterea dezinformării este prin a organiza un grup de specialiști care să dezbate terminologia potrivită și să o uniformizeze. Până atunci, vom tot vedea diferite traduceri, adaptate de fiecare autor după cum consideră că sună mai bine.

Trei termeni de bază

Un raport produs pentru Consiliul Europei în 2017 (Wardle & Derakhshan, 2017) introducea expresia „infor-

mație problematică” și trei termeni principali: misinformation, disinformation și malinformation.

Distincția este pe două dimensiuni – falsitate și intenție malițioasă. Dacă cineva greșește într-un text sau reportaj, dacă distribuie o postare cu informații false fără să aibă vreo intenție, termenul corect este *misinformation* tradus cel mai adesea prin „informare eronată”. Dacă informația este falsificată intenționat, termenul este *disinformation* (dezinformare).

***

Ca o paranteză, traducerea acestor termeni au problemele lor. În engleză se folosește *misinformation* și ca un termen umbrelă, atunci când e neclar dacă există sau nu intenție în spatele unor informații false. Varianta „informare eronată” este dificil de folosit cu acest sens generic, tendința fiind să folosim mai degrabă „dezinformare”. Aș propune astfel o modificare – folosirea termenului dezinformare pentru *misinformation* și expresiei „dezinformare intenționată” pentru *disinformation*.

***

Foarte interesantă este categoria a treia unde informația nu este falsă în sine, dar este scoasă din context și folosită manipulator. *Malinformation* poate fi tradus prin „malinformare” sau „informare malițioasă”, atunci când datele sunt corecte (informația nu este manipulată direct), dar concluziile propuse sunt false.

Cum rămâne cu *fake news*? Termenul rămâne util, însă doar pentru a desemna dezinformările intenționate, care sunt produse cu aspect de produs jurnalistic – articol, reportaj etc.

Dezinformare cu informații adevărate?

Mulți influenceri își dau ochii peste cap când se vorbește despre posibilitatea de a face dezinformare cu informații

care sunt tehnic adevărate. Dar metodologia academică este solidă în a arăta această realitate. De asta se și discută despre informații problematice și nu doar despre informații false sau *fake news*. Pe firstdraft.org³, Wardle (2020) argumentează astfel:

„Site-uri web impoartoare(...) pompează conținut înșelător și partizan. Conturi false postează meme indignate pe Instagram, iar fermele de click-uri manipulează secțiunile trending de pe platforme sociale. (...) Termenul *fake news* nu acoperă toate astea. O mare parte din aceste conținuturi nici măcar nu sunt complet false; deseori este conținut real, scos din context și instrumentalizat de cei care știu că manipulările bazate pe un grăunte de adevăr sunt mai ușor de crezut și de distribuit.”

Într-adevăr, conținuturile adevărate dar scoase din context au menirea clară de a schimba percepția oamenilor despre o serie de fapte sau evenimente, deci manipulează.

Un exemplu este discursul care susține că nu există schimbări climatice pentru că este doar 0,04% CO₂ în atmosferă. Procentul este corect, dar concluzia propusă este falsă, pentru că lipsesc o mulțime de informații de context.

O concentrație peste 0.1% cauzează deja amețeli în timp ce la peste 4% poate duce la afectarea creierului, comă sau chiar deces (Kane International, n.d.).

În plus, concentrația din atmosferă a crescut cu 50% din 1900, iar estimările pentru o perioadă de 10.000 de ani dinaintea erei industriale, arată un nivel relativ stabil, în jurul valorii de 0.028%.

Specialiștii care studiază schimbările climatice folosesc de altfel unitatea de măsură *ppm - parts per million*, care permite măsurători și comparații relevante, iar explicațiile științifice sunt clare (Cho, 2019).

³ Una dintre primele organizații dedicate cercetării în domeniul informației problematice, transformată în 2022 în centrul Information Futures Lab, în cadrul Universității Brown.

Categoriile de dezinformare

Literatura de specialitate vorbește despre șapte categorii în care se pot plasa dezinformările (fie informații eronate, dezinformare intenționată sau malinformare): satiră, conexiune falsă, conținut înșelător, context fals, sursă imposteră, conținut manipulat și conținut fabricat.

Satira este cea mai puțin problematică, fiind menționată doar pentru situațiile în care un articol satiric (de pe Times New Roman, de exemplu) este luat în serios.

Conexiunea falsă sau clickbait – afirmația din titlul unui articol nu este susținută de conținut, în ideea că mulți oameni citesc numai titlurile, nu și articolul în sine. Un articol publicat pe Capital.ro în ianuarie 2020 susținea în titlu – „Raiffeisen Bank vă lasă fără bani! Verificați-vă urgent cardurile”, însă în articol nu este vorba de așa ceva. Toată problema a fost doar o supărare a autoarei, pentru că „Raiffeisen a decis pe 31 decembrie 2019 să-mi blocheze cardul pe motivul că este expirat. Și totuși pe card scria clar valabil până la 01.2020.”

Conținutul înșelător este cea mai vastă categorie. Aici intră citatele trunchiate sau alterate, declarațiile scoase din context, imaginile tăiate sau *cherry picking* – eroarea de selecție (situația în care dintr-un set de date pe o temă sunt alese doar acele puncte care susțin o anumită concluzie).

Gheorghe Piperea⁴ scria în 19 septembrie despre cum Bill Gates și alți membri ai elitei mondiale s-ar fi întâlnit în secret în 2009 ca să pună la cale reducerea populației. Ideea a mai fost vânturată de Piperea și cu altă ocazie – în iulie 2022 a susținut de exemplu că „o doamnă octogenară” ar fi propus într-o întâlnire a Forumului Economic Mondial nimic mai puțin decât eliminarea a 9 din 10 oameni. Doar că

⁴ Profesorul universitar, avocat și candidat AUR pentru Parlamentul European, cunoscut pentru promovarea de teorii conspiraționale, dezinformare anti-vaccin și propagandă anti-occidentală.

sursele puse chiar de Piperea vizavi de întâlnirea organizată de Gates în 2009 susțin foarte clar că discuția a fost despre a încetini creșterea exponențială a populației din țările sărace, prin facilitarea accesului la servicii de educație și sănătate. O distincție minoră, desigur, dacă elitele vor să omoare efectiv oamenii sau nu.

Există zeci, dacă nu sute de postări, articole sau clipuri care susțin că vaccinarea împotriva COVID a dus la o creștere a ratei mortalității excesive⁵. După cum am mai arătat (Cucu, 2023), această idee se bazează pe manipularea statistică – sunt alese acele țări și acele perioade care par să confirme ipoteza, în timp ce restul sunt ignorate.

Contextul fals este un alt tip întâlnit frecvent – declarații, imagini sau clipuri sunt prezentate într-un alt context decât cel real. În 2018, mai multe postări despre imigranții din SUA au folosit o imagine cu refugiații ajunși în Grecia în 2015.

Sursa imposteră este ușor de făcut și deseori scapă publicului. Tot ce trebuie este să creezi o pagină web (sau profil/pagină *social media*) care seamănă cu o pagină cunoscută (Digi24, Antena3, BBC, CNN) și să publici acolo orice.

Conținut manipulat se referă în special la editarea imaginilor sau clipurilor pentru a le schimba sensul sau mesajul. În această categorie intră și ceea ce numim *deepfakes* – imagini sau clipuri produse cu unelte de inteligență artificială. Dacă imaginile/clipurile au manipulari mai simple, făcute cu ușurință într-un program de editare, vorbim de *cheapfakes*.

Un exemplu cunoscut a circulat în 2018: un clip în care Emma González, supraviețuitoare a atacului armat din Parkland, rupea o țintă de carton a fost modificat să pară că rupe o copie a Constituției SUA (Reilly, 2018).

⁵ Diferența între rata mortalității și o medie a mortalității într-o perioadă considerată de bază. Pentru analizele pe COVID se folosește ca bază de comparație perioada 2016–2019.

Conținutul fabricat este mai rar întâlnit și se referă la situația în care o postare, articol sau reportaj menționează fapte sau evenimente care nu au existat. În 23 septembrie a circulat pe *social media* o postare care critica decizia Poștei Ucrainei de a produce un timbru care să-l omagieze pe Yaroslav Hunka⁶. Imaginea a fost preluată inclusiv de un cont al ambasadei Rusiei în Marea Britanie, dar ulterior postările au fost șterse după ce mai multe organizații au publicat verificări în care se arăta că un asemenea timbru nu există.

***

Toate aceste discuții, definiții, categorii arată că subiectul informației problematice este complex, nuanțat și luat în serios. Cei care încearcă să-l ducă în derizoriu au propriile interese.

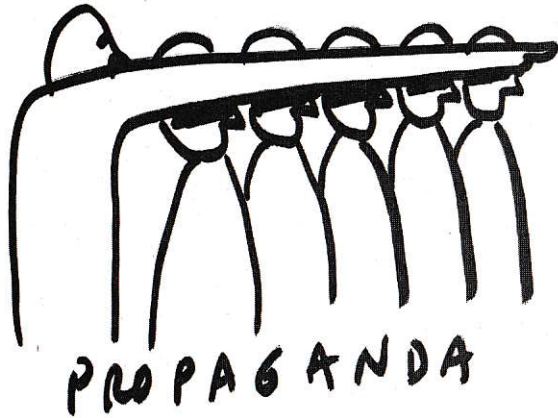
⁶ Hunka este un cetățean canadian de origine ucraineană, care a luptat în al Doilea Război Mondial în divizia "Galicia" aflată sub Waffen-SS. A fost omagiat în Parlamentul Canadian la invitația Speakerului Parlamentului, care a declarat că nu a știut situația și a demisionat în urma incidentului.

Referințe:

- Cucu, C. (2023). Cum s-a construit în România minciuna „deceselor subite” din cauza vaccinului anti-COVID (II). *Scena9*. <https://www.scena9.ro/article/moarte-subita-vaccin-covid-dezinformare>
- Cho, R. (2019). *You Asked: If CO2 Is Only 0.04% of the Atmosphere, How Does it Drive Global Warming?* State of the Planet. News from the Columbia Climate School. <https://news.climate.columbia.edu/2019/07/30/co2-drives-global-warming/>
- Kane International. (n.d.). *What are safe levels of CO and CO2 in rooms?* Kane International Limited. <https://www.kane.co.uk/knowledge-centre/what-are-safe-levels-of-co-and-co2-in-rooms>
- Reilly, K. (2018). No, Parkland Student Emma González Did Not Rip Up the U.S. Constitution. *TIME*. <https://time.com/5215433/emma-gonzalez-march-for-our-lives-fake-photo/>
- Wardle, C. (2020). *Understanding Information disorder*. FirstDraft. <https://firstdraftnews.org/long-form-article/understanding-information-disorder/>
- Wardle, C. & Derakhshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking* Council of Europe report DGI(2017)09, <https://rm.coe.int/information-disorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>

1.2 Despre propagandă

Apărut în nr. 17 / 19 septembrie – 2 octombrie 2023

Propaganda este invocată frecvent, aruncată de toate părțile implicate în toate conflictele din lume, fie ele virtuale sau reale, calde sau fierbinți. Cei care susțin Rusia⁷ în invazia din Ucraina cred că cei care susțin Ucraina fac propagandă sau măcar sunt victime ale propagandei. Cei care susțin Ucraina cred că cei care susțin Rusia sunt fie victime ale propagandei, fie propagandiști activi. Majoritatea dintre noi am afirmat, cel puțin o dată, că vreun politician, jurnalist, *influencer* etc, ar răspândi propagandă.

⁷ În România, susținerea Rusiei e mai degrabă un efect secundar a sentimentului anti-occidental; chiar dacă susținătorii asumați ai Rusiei sunt puțini, în contextul geopolitic actual, anti-occidentalismul este suficient de util Rusiei pentru a-l echivala cu o susținere efectivă.

Definiții ale propagandei

În unele cazuri, diferența academică între *disinformation* (dezinformarea intenționată), *misinformation* (informația eronată), propagandă, *fake news* sau manipulare este irelevantă. Pentru majoritatea oamenilor e mai important că există informație falsă și că asta are efecte, decât dacă falsurile sunt produse cu un scop sau nu. Dilema este însă să putem defini *care* informații sunt false, iar pentru asta chiar ne poate ajuta o analiză mai sistematică.

Propaganda a fost definită în diferite moduri, încă de la începutul secolului XX:

- „gestiunea atitudinilor colective prin manipularea unor simboluri semnificative” (Lasswell, 1927);
- „acțiunea sau exprimarea unor opinii de către indivizi sau grupuri, cu menirea de a influența opiniile sau acțiunile altora spre un scop predefinit” (Institute for Propaganda Analysis, 1938);
- „încercarea sistematică și deliberată de a modifica percepții, manipula raționamente și direcționa comportamentul, pentru a obține un răspuns care ajută intenției propagandistului” (Jowett & O'Donnell, 1986);
- „orice încercare deschisă și conștientă de a influența convingerile unui individ sau grup spre un scop predeterminat, prin folosirea sistematică a unor tehnici de persuasiune iraționale și deseori lipsite de etică” (Smith, 1989).

Propaganda bună, propaganda rea

Unele definiții evită să susțină componenta *peiorativă*, insistând că propaganda este doar o comunicare ce încearcă să susțină o cauză folosind metode care produc un răspuns emoțional în publicul vizat.